

**REKOMMENDERAD
UPPFÖRANDEKOD**

FÖR

**SVENSK PERSONAL I
INTERNATIONELLA UPPDRAG**

**Utarbetad av
Nätverket för Etiska Regler och Uppförandekoder
15 januari 2004**

Inledning

Svensk personal med internationella uppdrag har gott rykte inom världssamfundet och är kända för att utföra ett gott arbete av hög kvalitet. Det är viktigt att Du genom Ditt sätt att uppträda både i tjänst och under fritid bidrar till att bibehålla detta goda rykte, inför såväl övrig internationell personal som inför lokalt anställda och befolkningen i landet. Som svensk i internationellt uppdrag representerar Du inte bara Din egen organisation¹ utan betraktas av omgivningen även som representant för Sverige och för världssamfundet.

Det internationella uppdrag Du är en del av syftar också till att återställa ett ofta skadat förtroende för lag och rätt. Det är därför självklart att Ditt agerande och Din attityd tydligt visar att Du på intet sätt drar fördel av Din ställning utan uppträder korrekt mot alla, oavsett kön, ålder eller etniskt ursprung.

Du befinner Dig i tjänstgöringsområdet som gäst i ett annat land och ska därför respektera landet, kulturen, miljön och människorna. Oavsett Din personliga uppfattning ska Du sträva efter att inta ett neutralt förhållningssätt och inte visa om Du tar ställning för eller emot i en konflikt. Inte heller ska Du visa om Du favoriserar någon grupp, person eller part i en sådan konflikt. Du bör även undvika sådan politisk, religiös, ekonomisk och annan verksamhet som inte är förenlig med utlandsuppdragets neutrala karaktär och fredsbevarande eller humanitära uppgift.

Under Din utlandstjänstgöring ska Du följa internationella konventioner och, i förekommande fall, regelverket hos ansvarig internationell huvudman för uppdraget. Svensk lag bör vara vägledande även när Du befinner Dig utomlands. Du ska även vara medveten om lokala lagar och förordningar och följa dessa såtillvida de inte står i strid med internationella konventioner.²

Ett olämpligt uppträdande under Din utlandstjänstgöring kan innebära att Du kränker andra människor och deras rättigheter. Du riskerar även att skada såväl Din egen som Din organisations trovärdighet gentemot befolkning, lokala myndigheter, annan internationell personal och/eller organisationer. Slutligen är säkerheten för både Dig och Din omgivning högt prioriterad i alla former av utlandsuppdrag och genom ett olämpligt uppträdande riskerar Du att sätta säkerheten ur spel för andra såväl som för Dig själv.

Som ett stöd för ett korrekt uppträdande under utlandstjänstgöringen är det viktigt att Du följer grundregeln att alltid "tänka efter före" och reflekterar över hur Din attityd och ditt agerande kan uppfattas samt konsekvenserna av detta. Dessutom, på internationellt uppdrag är Du "alltid synlig", oavsett om Du är i tjänst eller är ledig. Du ska vara väl införstådd med, respektera och följa dessa riktlinjer under Din utlandstjänstgöring. Om Du ändå låter bli att följa dem, har den organisation med vilken Du tecknat kontraktet möjlighet att vidta avtals- eller arbetsrättsliga åtgärder. Om Din underlåtenhet att följa reglerna innebär brott mot svenska lagar kan Du även komma att lagföras för brottet.

¹ Nätverket riktar dessa riktlinjer mot personal inom såväl departement, myndigheter, statliga verk och styrelser som inom enskilda organisationer. I texten benämns samtliga under den samlande beteckningen "organisationer".

² För några av de svenska organisationer som sänder ut personal för internationella insatser lyder personalen under svensk lag även under utlandstjänstgöringen och kan även, åtnjuta viss immunitet gentemot värdlandets lagar.

Riktlinjer

❖ **Otillbörligt utnyttjande av maktställning**

Under Din utlandstjänstgöring kommer Du att komma i kontakt med många människor som är eller upplever sig vara i beroendeställning till Dig.

Oavsett om personen ifråga verkligen är i beroendeställning till Dig eller endast *upplever sig* vara det, får Du aldrig utnyttja Din maktposition som internationell personal på ett otillbörligt sätt. Du får inte heller utnyttja din maktposition till att ge andra fördelar som de normalt inte skulle haft. Ditt uppträdande och Ditt umgänge med andra ska vara sådant att det aldrig kan uppfattas som att Du kräver eller förväntar Dig olika tjänster eller förmåner som t.ex. sexuella tjänster, ”subventionerad” hyra etc.

Sexuella relationer med personer som är eller kan uppfattas vara i beroendeställning till Dig är olämpligt och bör undvikas, då Du genom en sådan relation riskerar att försätta motparten i en situation med negativa konsekvenser, såväl under pågående relation som i framtiden.³

❖ **Diskriminering**

Du ska inte diskriminera någon enskild person eller grupp, oavsett kön, ålder, etniskt ursprung, religion, sexuell läggning, politisk åskådning eller funktionshinder, varken bland övrig internationell personal, lokalanställda eller bland befolkningen i regionen. Du ska inte heller diskriminera någon utifrån dennes samhällsställning eller nationella tillhörighet.

Diskriminering är reglerat enligt svensk lagstiftning

❖ **Korruption**

Du får inte medverka till korruption genom att ge eller ta emot mutor, varken i form av pengar eller andra förmåner vilka syftar till att skaffa Dig fördelar gentemot andra. I många länder är mutor vanligt förekommande, t.ex. för att få bagage genom tullen eller för att få en lägenhet.

Mutor och korruption är reglerat enligt svensk lagstiftning

❖ **Organiserad brottslighet**

Du ska undvika alla former av kontakt med den organiserade brottsligheten.

Detta innebär allt från att handla billiga kapitalvaror på svarta marknaden till indirekt stöd av människohandel. Det innebär att vara medveten om den organiserade brottsligheten och dess förgreningar när du växlar pengar, väljer bostad, väljer restaurang att besöka, samt i en mängd andra vardagssituationer.

Beträffande handel med människor, såsom trafficking, ska Du vara medveten om att handel med människor inte sker enbart med avsikt om sexuellt utnyttjande utan att det förekommer även avseende hushålls- och trädgårdshjälp med flera områden.

Häleri, som ofta förekommer vid handel på svarta marknaden, är reglerat enligt svensk lagstiftning

³ En exakt definition av vad som är att betrakta som beroendeställning är inte möjlig. Det avgörande är att det inte är Du själv som äger tolkningsföreträde i detta, utan den eller de personer Du relaterar till. Var medveten om att Ditt beteende kan misstolkas. Att exempelvis bjuda ut en lokalt anställd, som kanske inte vågar säga nej av rädsla att förlora arbetet, kan av vederbörande uppfattas som att Du utnyttjar Din ställning och därigenom försätter vederbörande i en negativ situation. Den lokalanställda, liksom omgivningen, kanske även uppfattar det som att Du förväntar Dig något i gengäld, vilket i förlängningen kan få stora konsekvenser för personen ifråga.

❖ **Sexköp**

Köp av sexuella tjänster är inte tillåtet under utlandstjänstgöringen.

Med köp av sexuella tjänster avses här inte bara ”kontantköp” av sexuella tjänster från prostituerade, bordellbesök etc., utan även ”privatbistånd” i form av betalning av räkningar, hyror, skolavgifter o s v i utbyte mot sexuella tjänster.

Besök på porr- striptease- och liknande klubbar är inte tillåtet eftersom det kan innebära stöd till brottslighet såsom sexhandel och annan kriminell verksamhet.

Sexköp är reglerat enligt svensk lagstiftning

❖ **Sexuella övergrepp**

Alla former av sexuella övergrepp är förbjudet, liksom alla former av sexuella kontakter med barn⁴.

Som barn anses, enligt definitionen i FN:s konvention om barnets rättigheter, varje människa under 18 år.

Sexuella övergrepp mot barn är reglerat enligt svensk lagstiftning

❖ **Sexuella trakasserier**

Ingen arbetstagare ska utsättas för sexuella trakasserier. ”Med sexuella trakasserier avses sådant ovälkommet uppträdande grundat på kön eller ovälkommet uppträdande av sexuell natur som kränker arbetstagarens integritet i arbetet” (6 § Jämställdhetslagen)

Sexuella trakasserier är reglerat enligt svensk lagstiftning

❖ **Pornografi**

Du ska hålla Din arbetsplats fri från allt pornografiskt material.

Du ska inte heller använda den tekniska utrustning, datorer etc, som Din organisation tillhandahåller för att titta på eller sprida pornografiskt material. All befattning med barnpornografiskt material är totalt förbjudet även utanför arbetsplatsen.

Barnpornografi, såväl innehav som spridning, är reglerat enligt svensk lagstiftning

❖ **Alkohol**

Du ska inta ett restriktivt förhållningssätt till alkohol och alkoholkonsumtion.

I tjänst är alkoholkonsumtion endast tillåten i undantagsfall; offentliga middagar och liknande tillställningar. Vid dessa tillfällen är det extra viktigt att konsumtionen sker ytterst sparsamt.⁵ Även under fritiden bör Du vara restriktiv med Din alkoholkonsumtion. I samband med bilkörning är alkoholkonsumtion helt förbjudet.

Alkohol och bilkörning är reglerat enligt svensk lagstiftning

❖ **Narkotikaklassade preparat**

Alla former av befattning med och handhavande av narkotikaklassade preparat är förbjudet, såvida det inte sker inom ramen för uppdraget och således ingår i tjänsten, t ex inom sjukvård och narkotikabekämpning, eller avser receptförskrivna medicin för eget bruk.

Befattning med narkotikaklassade preparat är reglerat enligt svensk lagstiftning

⁴ Se vidare FN:s säkerhetsråds resolution 1460 (2003), Barn i väpnade konflikter, Artikel 10, där säkerhetsrådet ser med oro på alla fall av sexuellt utnyttjande och sexuella övergrepp på kvinnor och barn och uppmanar till relevanta etiska regler/uppförandekoder liksom utvecklande av lämpliga disciplinära- och ansvarsmekanismer.

⁵ Medför Ditt uppdrag att Du själv kan stå som ansvarig för sådana tillställningar skall Din organisations regler för representation följas.

Avslutning

Att befinna sig på ett internationellt uppdrag innebär att befinna sig i ett land eller område som är i behov av stöd från världssamfundet för att kunna bygga upp ett samhälle där mänskliga rättigheter respekteras och befolkningen kan leva i trygghet. Oavsett om anledningen till behovet är krig, naturkatastrof eller fattigdom så är inte bara landet och infrastrukturen skadad, utan även befolkningen är påverkad av att under kortare eller längre period ha levat i en otrygg tillvaro. Ofta är förtroendet och respekten för samhällsstruktur, myndigheter, lagar och regelverk skadat. Genom att alltid uppträda korrekt mot de människor Du möter under utlandstjänstgöringen bidrar Du till att återskapa detta förtroende och denna respekt. Detta innefattar även att du tydligt visar avstånd från missförhållanden som maktmissbruk, mutor och korruption, särskilt när Du ser det hos annan internationell personal.

Dessa riktlinjer har arbetats fram av ett nätverk med företrädare för Utrikesdepartementet, Räddningsverket, Domstolsverket, Rikskriminalpolisen, Sida, Försvarmakten, Kvinna till Kvinna, Forum Syd, Rädda Barnen och Svenska Röda Korset som ett stöd för etiskt korrekt uppträdande när Du befinner Dig på ett internationellt uppdrag.

De intentioner som legat bakom nätverkets arbete har även visat sig vara i linje med det förslag till att bättre integrera jämställdhet i EU:s krishanteringssamarbetet som presenterades av Sverige och Grekland i oktober 2003. I förslaget ligger, som ett första led, utarbetandet av en färdplan för hur arbetet kan läggas upp med utgångspunkt från FN:s säkerhetsråds resolution 1325 (2000). I förslaget nämns särskilt behovet av att utarbeta uppförandekoder för kontakter med civilbefolkningen i krishantering, vilket både stärker och ger ett internationellt ramverk åt arbetet på svensk basis med en uppförandekod som skall vara vägledande för svensk personal vid internationella uppdrag.

.